

Motion till riksdagen 2005/06:Kr412

av **Gunilla Tjernberg m.fl. (kd)**

Ungdomspolitik

Motionen delad mellan flera utskott

1 Innehållsförteckning

1	Innehållsförteckning.....	1
2	Förslag till riksdagsbeslut.....	2
3	Inledning	4
4	Kristdemokraternas utgångspunkter.....	5
4.1	Bakgrund.....	5
4.2	Helhet, värdegrund och närhet	5
4.3	Självständighet och gemenskap.....	6
4.4	Ideella sektorn	6
5	Målstyrning av ungdomspolitiken.....	7
6	Viktiga områden för ungdomspolitiken.....	8
6.1	Utbildning	8
6.1.1	Elevinflytande	9
6.2	Hälsa.....	10
6.2.1	Psykisk hälsa	10
6.2.2	Fysisk hälsa	11
6.2.3	Alkohol.....	12
6.2.4	Rökning.....	12
6.2.5	Narkotika.....	13
6.2.6	Sex och samlevnad	13
6.2.7	Ungdomsmottagningar	14
6.2.8	Tonårsarborter	14
6.3	Arbete.....	15
6.4	Bostäder	15
6.5	Demokrati, politik och inflytande.....	16
6.5.1	Rösträttsålder.....	17
6.6	Fritid.....	18
7	Generationsklyftor.....	19
8	Utsatta unga.....	19
8.1	Unga utanför.....	19
8.2	Unga med invandrarbakgrund	20
8.3	Rasistiska och nazistiska organisationer.....	21

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om immateriell välfärd.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att se ungdomar som självständiga individer i ett socialt sammanhang.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om värdegrundens betydelse i ungdomspolitiken.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om den ideella sektorns betydelse för ungdomspolitiken.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om nya mål för den nationella ungdomspolitiken utifrån de riktlinjer som presenteras i motionen.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ungdomar och arbete.¹
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av familjepolitiska insatser för att på lång sikt förbättra ungdomars psykiska hälsa.²
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om arbete mot övervikt bland ungdomar.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om försäljningsförbud för de butiker som säljer folköl till minderåriga.²
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av samarbete i arbetet mot missbruk.²
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om sex- och samlevnadsundervisningen.³
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att göra det obligatoriskt för varje kommun att erbjuda ungdomsmottagning i någon form.²
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av manlig personal på ungdomsmottagningarna.²
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tonårsaborter.²
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en lagstadgad miniminivå av elevinflytande i skolan.³
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om satsningar på bostäder för unga.⁴
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om rösträttsålder.⁵
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utbildningsnivå och kompetens bland fritidsledare.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om det ideella engagemanget på fritidsgårdar och ungdomskaféer.

Fel! Okänt namn på

20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att öka möjligheterna att använda skolornas lokaler för olika former av ungdomsaktiviteter.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om generationsklyftor och bidrag till generationsövergripande verksamhet.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om arbetslösheten bland unga med invandrarbakgrund.¹

¹Yrkandena 6 och 22 hänvisade till AU.

²Yrkandena 7, 9, 10 och 12–14 hänvisade till SoU.

³Yrkandena 11 och 15 hänvisade till UbU.

⁴Yrkande 16 hänvisat till BoU.

⁵Yrkande 17 hänvisat till KU.

Fel! Okänt namn på

3 Inledning

Att vara ung är att gå igenom en speciell fas av livet. Många vägval skall göras som får betydelse för resten av livet. För en del kan dessa vägval upplevas som ångestladdande men för de allra flesta upplevs denna period av livet som något spännande och utmanande fyllt med framtidstro. Ungdomstiden har förlängts i det moderna samhället. Fler unga än någonsin läser vidare i någon form av eftergymnasial utbildning. Fler än någonsin åker utomlands under en period för att plugga, arbeta eller bara resa runt och möta nya människor och kulturer. Denna utveckling är positiv och har lett till att ungdomar i dag har mer frihet och större möjligheter att förverkliga sina drömmar.

Internationaliseringen har också lett till ökad förståelse och nyfikenhet för skilda kulturer och till att kontaktytorna över hela världen ökat. Samtidigt är det viktigt att inte glömma bort de unga som i en sådan utveckling känner prestationsångest och som känner sig otillräckliga. Det är viktigt att också dessa får utvecklas och hitta sin roll i samhället. Varje ung människa är unik och har sina speciella förutsättningar precis som vuxna. Samtidigt har ungdomar som grupp vissa gemensamma problem och utmaningar. Exempel på sådana kan vara bostadsbrist, en svagare ställning på arbetsmarknaden, brist på pengar samt bekymmer vad det gäller val och utbud av utbildningsplatser.

Det är mot denna bakgrund motiverat med en statlig ungdomspolitik som bidrar till att skapa en helhetsbild av ungdomars situation och som föreslår åtgärder för att öka medvetenheten om och stärka ungdomars roll i samhället. Att förneka behovet av en samlad ungdomspolitik är att blunda inför de särskilda problem som möter ungdomar på deras väg in i vuxenlivet. Inte minst måste politiken, samtidigt som den medger att ungdomar själv formar sin framtid, befästa att grundvärderingar som människolivets okränkbarhet och varje människas unika värde och rätt till integritet förmedlas till varje ny generation.

Ungdomspolitiken måste ta sin utgångspunkt i och ta till vara det engagemang och de erfarenheter som ungdomar har i olika samhällsfrågor. I regeringens ungdomspolitik behandlas frågor om självständighet och inflytande på ett utförligt sätt, medan frågor som rör allmänt välbefinnande knappast alls omnämns. Rädda Barnens undersökningar visar att vad barn och ungdomar saknar mest är trygga relationer med vuxna, inte materiell välfärd. Unga människor behöver vuxna att samtala med om livet. De behöver få råd och stöd vid viktiga vägval för att sedan utifrån det fatta sina egna beslut. Kristdemokraterna trycker ofta på behovet av immateriell välfärd som exempelvis behovet av trygga uppväxtmiljöer, täta vuxenkontakter och trygg omgivning. Attitydundersökningar visar att unga människor värderar familj, vänner och andra gemenskaper högt men också att de saknar vardaglig vuxenkontakt.

4 Kristdemokraternas utgångspunkter

4.1 Bakgrund

Under slutet av 1980-talet och början av 1990-talet utvecklades ungdomspolitiken. En tydlig milstolpe i utvecklingen av en samlad ungdomspolitik skedde under den borgerliga fyrtipartiregeringen åren 1991–1994 när Ungdomsstyrelsen bildades, bidragsreglerna till ungdomsorganisationerna blev mer målstyrda, nationella riktlinjer antogs, en utredning om ungdomars levnadsvillkor tillsattes, en återkommande studie av ungdomars värderingar påbörjades och en samlad ungdomspolitisk proposition (prop. 1993/94:135) förelades riksdagen. För Kristdemokraterna var detta ett viktigt och prioriterat arbete under vår tid i regeringen.

4.2 Helhet, värdegrund och närhet

Den kristdemokratiska ungdomspolitiken bygger på en bredare helhetssyn än Socialdemokraternas. Socialdemokraternas politik fokuserar allt för ensidigt på ungdomars självständighet, deras rätt till inflytande och deras rätt till makt. Kristdemokraterna vill se ett bredare perspektiv på ungdomsfrågorna där ungdomarna ses som individer i ett socialt sammanhang. Ungdomsåren är i hög grad den tid då individens identitet formas. Identiteten utvecklas i samspel med föräldrar och familj, andra små naturliga gemenskaper och det omgivande samhället. I dag saknar tyvärr många ungdomar vuxna i sin närhet som orkar, har tid och vilja att vara den trygghetsfaktor som är en förutsättning för frigörelseprocessen och identitetsskapandet. Det är en av förklaringarna till den rotlöshet och det utanförskap som många ungdomar ger uttryck för. Samtidigt som ungdomar tydligt uttrycker att de vill ha mer kontakt med vuxna sitter äldre människor ofta isolerade utan kontakt ens med sina närmaste. Större gemenskap mellan generationerna, mellan föräldrar och barn och i alla olika miljöer i samhället är en viktig förutsättning för att öka ungdomarnas möjligheter att utveckla självkänsla och stark identitet. När identiteten formas behövs nära relationer med vuxna som har tid för samtal – relationer som är mogna att tåla konflikter och frigörelseprocesser utan att svika. För att kunna bryta sig loss och bli en självständig individ måste man ha något att bryta sig loss ifrån.

För att vi skall utvecklas som människor med respekt för oss själva och andra behöver vi en minsta gemensam nämnare för handlandet människor emellan. En etik som betonar alla människors lika värde och ansvaret för sig själv och andra är en nödvändig grund när en ung människa söker fast förankring i en värld av snabb förändring. I upplevelsen av förändring behövs en referensram, en trygghet i att man kan lita på både medmänniskors och det offentligas handlande. Samtidigt som etiken och normsystemet syftar till fasthet och skydd av varje individ måste det inspirera till utveckling av personligheten, till egna initiativ och nytänkande, till vilja att ta ansvar för allt större både personliga och gemensamma uppgifter.

Fel! Okänt namn på

Den statliga ungdomspolitiken måste därför, samtidigt som den medger att ungdomar själva formar sin framtid, medverka till att grundvärderingar som demokrati, solidaritet och människovärde överförs till kommande generationer. Därtill måste den markera att det i första hand är de unga som skall ges möjligheter att själva utforma sina liv. Helt naturligt blir föräldrarna involverade, liksom de nätverk av kamrater, lärare, släktingar, ungdomsledare m.fl. som varje ung människa är delaktig i. De offentliga insatserna får inte utformas eller genomföras så att de leder till att de unga, deras föräldrar och andra vuxna i deras närhet inte känner sitt ansvar. I stället skall det offentliga ha ett aktivt ansvar att stödja de frivilliga positiva krafterna i den unges omgivning och ta ett särskilt ansvar för de mest utsatta grupperna i samhället. Kristdemokraterna anser att ungdomspolitiken skall vara stödjande och bygga på ungdomars, föräldrars och andra närståendes engagemang.

4.3 Självständighet och gemenskap

Socialdemokraterna beskriver ofta i sin ungdomspolitik ungdomars möjligheter att leva ett självständigt liv. Intentionerna med detta är goda men präglas av ofullständighet. Ingen diskussion förs om den unges helhetsituation, om behovet av stöd, hjälp och uppmuntran från den närmaste omgivningen.

Självständighet, i positiv mening, är när en ung människa får och kan ta ansvar för sig själv och skapa sitt eget liv. Att flytta hemifrån och skaffa sig en egen bostad samt kunna försörja sig själv är exempel på en sådan självständighet som det offentliga har en viktig uppgift att skapa goda förutsättningar för. Men självständighet får aldrig förväxlas med känslomässigt och socialt oberoende. Familj, vänner och andra människor i de gemenskaper som omsluter en ung människa är viktiga. Samhället bör ta till vara den resurs som familjen kan vara. Den politik som förts i Sverige har ibland medverkat till en materiell och social självständighet som snarare skapat otrygghet och vilsenhet än känslomässig mognad, ansvarstagande och personlig utveckling. Beroendet från nära och kära har alltför många gånger ansetts negativt medan beroendet från offentliga myndigheter och tjänstemän i form av försäkringskassa, socialkontor och arbetsförmedlare ansetts vara positivt.

Stat och kommun skall självfallet stödja den unge och medverka till att denne kan etablera sig som vuxen. Samtidigt innebär vuxenlivet ökade krav på ett ömsesidigt socialt ansvarstagande. Den nära gemenskapen ställer andra krav men den fyller också andra behov än de som samhället kan ge.

4.4 Ideella sektorn

Den ideella sektorn verkar i gränzonen mellan privat och offentlig sektor. Det privata, det ideella och det offentliga – alla har en viktig plats i ett väl fungerande samhälle. Ofta kallas den ideella sektorn också den tredje sektorn eller den sociala ekonomin. Den sociala ekonomin är det vedertagna begrepp-

pet på Europeanivå, och i många länder har utvecklingen på detta område kommit mycket längre än i Sverige. Med den sociala ekonomin avses den organiserade verksamhet som bedrivs fristående från både den privata och den offentliga sektorn. Syftet med verksamheterna är att göra konkret nytta för medlemmarna eller för andra grupper i samhället. Kännetecknande är också att vinstintresset är underordnat. Organisationerna inom den sociala ekonomin, folkrörelser, föreningar och frivilligorganisationer fungerar ofta som samhällets känslspröt. De är de första att hitta orättvisor, upptäcka kantheter, kartlägga nya områden och anta nya utmaningar. De kompletterar den offentliga verksamheten.

För ungdomsverksamheten är den ideella sektorn av helt avgörande betydelse. Det är via föreningar till exempel inom idrotten som samhället har en möjlighet att nå ut till ungdomarna. Därför måste en nationell ungdomspolitik framför allt innebära en betoning av det offentliga samarbete med den ideella sektorn. Regeringen nämner i sin proposition den ideella sektorn på några ställen, men där finns ingen helhetssyn på de ideella insatsernas betydelse för ungdomar. Regeringens politik är i stället fokuserad på en statlig eller möjligtvis kommunal nivå. Allt ska lösas via institutioner. Kristdemokraterna anser att regeringsbeslut som skall genomföras av statliga myndigheter riskerar att aldrig nå ut till en vidare krets av ungdomarna. Via föreningslivet och folkrörelserna finns en möjlighet för politiken att nå ut till fler. Det behövs en ökad tillit till folkrörelserna.

5 Målstyrning av ungdomspolitiken

Den socialdemokratiska majoriteten i riksdagen har slagit fast två mål för ungdomspolitiken:

- ungdomar skall ha verklig tillgång till välfärd.
- ungdomar skall ha verklig tillgång till makt.

Kristdemokraterna är mycket kritiska till dessa mål. Vi menar att det är mål som är omöjliga att följa upp och som riskerar att bli enbart ord på papper utan någon verklig förankring. I den proposition som föreslog de nya ungdomspolitiska målen 2004 är beskrivningen av hur målen skall följas upp och hur de skall konkretiseras otydlig. Regeringen ambition är att analys och redovisning skall ske inom fem olika huvudområden, bland annat lärande, hälsa och inflytande och den ska göras ur fyra grundläggande perspektiv nämligen resursperspektivet, rättighetsperspektivet, självständighetsperspektivet och mångfaldsperspektivet. Ansvaret för att göra uppföljning ligger enligt regeringen på alla statliga instanser som på något sätt har beröringspunkter med ungdomars villkor.

Att lägga ansvaret på "alla" anser vi enbart kommer att innebära att ingen tar ett ordentligt ansvar. Kristdemokraterna är generellt sett positiva till målstyrning av verksamhet. Staten skall inte lägga sig i exakt hur saker genom-

Fel! Okänt namn på

förs utan sätta upp mål för verksamheterna. Men för att målstyrning skall fungera måste det vara tydliga och mätbara mål som kan följas upp.

I den proposition som Kristdemokraterna var med och utformade i början av 1990-talet fanns inga mål för ungdomspolitiken. I stället angavs följande sex riktlinjer.

- **Stödjande insatser** - De offentliga insatserna för ungdomar bör i första hand vara stödjande och bygga på ungdomars, föräldrars och andra närståendes engagemang.
- **Helhetssyn** - Åtgärder inom olika områden skall präglas av en helhetssyn på ungdomars situation och utgå från ett ungdomsperspektiv.
- **Goda uppväxtvillkor** - Alla ungdomar skall ha rätt till goda uppväxtvillkor som tillgodoser både behovet av trygghet och av personlig utveckling.
- **Etablering i vuxensamhället** - Ungdomar skall ges goda förutsättningar att etablera sig som vuxna och göra egna val.
- **Främja ansvarstagande** - Ungdomars personliga ansvarstagande, medmänsklighet, delaktighet och inflytande skall främjas.
- **Ökad samverkan** - Myndigheter och organisationer bör i ökad utsträckning samverka i ungdomspolitiska frågor. Engagemanget inom den ideella sektorn skall tas till vara.

Syftet med dessa riktlinjer var att de dels skulle styra de statliga insatserna på alla de områden där ungdomsfrågor behandlas, dels inspirera kommuner och ideella organisationer att kraftsamla kring en positiv och stödjande syn på ungdomar och deras väg in i vuxenlivet. Vi anser fortfarande att dessa riktlinjer är relevanta. I riktlinjerna ges ett bredare perspektiv på de ungdomspolitiska frågorna än i regeringens mål för ungdomspolitiken. Ungdomarna sätts in i ett sammanhang med andra människor, och både ungdomars rättigheter och deras skyldighet till ansvarstagande sätts i centrum.

Vi vill därför ge regeringen i uppdrag att formulera nya mål för ungdomspolitiken med utgångspunkt i ovanstående riktlinjer. Det ska vara mål som är konkreta och där det finns ett tydligt ansvar för uppföljning och redovisning.

6 Viktiga områden för ungdomspolitiken

Det är nästan omöjligt att avgränsa ungdomspolitiken. Ungdomar berörs av de allra flesta politikområden, och att försöka definiera vissa särskilda ungdomsfrågor låter sig inte göras. Trots detta har vi valt ett antal områden där vi vill särskilt presentera vår politik för ungdomar.

6.1 Utbildning

Alltfler unga väljer att utbilda sig. Hela 60 % av de gymnasie studerande vill skaffa sig en högre utbildning. Dagens utbildningsväsende innehåller dock många brister. Den svenska skolan tar inte i tillräcklig utsträckning hänsyn till

varje enskild elevs behov och intressen. Skolan brister också i värdegrundsarbetet, vilket skapar en otrygg arbetsmiljö utan arbetsro. Bristen på flexibilitet och arbetsro är två av orsakerna till att andelen elever som lämnar grundskolan utan behörighet till gymnasiet ökat för varje år den senaste tioårsperioden.

En skola som lyckas med att förmedla kunskap och som kan erbjuda elever trygghet och arbetsro skapar goda förutsättningar för en välutbildad befolkning och färre sociala problem. För att skolan skall uppnå detta krävs flexibilitet och en insikt om att varje elev är unik med specifika behov och förutsättningar. Tar inte skolan hänsyn till detta utan i stället stöper alla elever i samma form i en felriktad strävan efter rättvisa och jämlikhet slås elever ut och otrygghet och sociala problem kommer ofrånkomligt att uppstå. Skolan skulle kunna vara en betydligt mer flexibel organisation utifrån den enskilde eleven. Skolpolitiken bör utformas så att större hänsyn tas till elever som är mer praktiskt och yrkesorienterat lagda. För dessa elever har den alltmer teoretiserade skolan blivit en belastning, och tyvärr tvingas många att hoppa av utbildningen eller lämna skolan med underkända betyg. Dessa elever skulle kunna känna uppskattning och få ut mer av skolan om statusen på de praktiska och yrkesorienterade ämnena höjdes. Kristdemokraterna vill göra detta bland annat genom att införa ett lärlingsprogram som ett eget nationellt program där större delen av yrkesutbildningen sker på ett företag. Vi vill också införa en yrkeshögskola som ett alternativ till akademiska studier. På så sätt skulle attraktiviteten höjas på de yrkesförberedande programmen och fler elever skulle passera gymnasiet med godkända betyg och avhoppet skulle bli färre.

Kristdemokraterna vill ha en skola där alla elever trivs och utvecklas både socialt och kunskapsmässigt samt en skola där alla elever kan känna trygghet och få arbetsro.

6.1.1 Elevinflytande

Det är en rättighet för varje elev att i takt med stigande ålder vara delaktig i det som berör henne eller honom själv. Att eleverna ges reella möjligheter till inflytande över det egna lärandet, genom att tillsammans med läraren planera undervisningens uppläggning, är därför av stor betydelse. Enligt Skolverkets *Analys och utvärderingar 2000–2001* har den positiva tendensen från mitten av 1990-talet vad det gäller elevinflytande avstannat och till och med minskat vad det gäller hur elever arbetar och vad som tas upp i undervisningen. Vidare visar undersökningen att allt färre vill vara med, engagera sig och ta ansvar. Det är också alarmerande att samtidigt som både föräldrar och lärare är positiva till ett ökat elevinflytande är båda grupperna tveksamma till om eleverna verkligen klarar av att hantera det ansvar som krävs om de får mer att säga till om.

Kristdemokraterna menar att en lagstadgad miniminivå av elevinflytande bör införas. Dagens lagutformning stadgar endast att elevinflytande skall finnas, inte i vilken omfattning eller på vilket sätt. Elevernas formella inflytande gäller också skolan som organisation, där elevråden och elevskyddsombuden spelar en mycket viktig roll. Att möjliggöra inflytande och ansvar för

Fel! Okänt namn på

eleverna är det bästa sättet att utveckla deras känsla för demokratiska beslutsformer och skapa förmåga till ansvarstagande för gemensamma samhällsangelägenheter. Skolledare, lärare och övrig personal måste mer än hittills ge eleverna möjlighet att utöva sina rättigheter och att öva sig i demokratiskt beslutsfattande. De politiska ungdomsförbunden bör ges bättre möjligheter att medverka i skolan.

6.2 Hälsa

Regeringens insatser när det gäller ungdomars hälsa är under all kritik. I huvudsak handlar det om att initiera översyner och utredningar. Samtidigt som regeringen gör detta vet vi att situationen för ungdomars hälsa på många områden är alarmerande. Det behövs ingen ny statistik för att konstatera det. Vad som behövs är åtgärder.

6.2.1 Psykisk hälsa

Ungdomsstyrelsens rapport "Ung 2003" visar att andelen unga som visar symtom på psykisk ohälsa har ökat under senare år. En av tio ungdomar har ofta eller flera gånger i veckan ont i magen, ont i huvudet eller svårt att somna. Vidare sover en av fem dåligt och nästan hälften är trötta under dagarna. Vidare framkommer att Apotekets försäljning av antidepressiva medel till ungdomar har ökat markant både till unga kvinnor och till män. Enligt Ungdomsstyrelsens rapport "De kallar oss unga" har andelen ungdomar som känner oro för sin hälsa ökat under den senaste tioårsperioden. Andelen som är nöjd med sin hälsa har sjunkit i alla åldersgrupper förutom i åldern 16–19 år. Särskilt alarmerande är skillnaden mellan unga kvinnor och unga män. Konsumtionen av antidepressiva medel är ungefär dubbelt så hög bland unga kvinnor som bland unga män. Kvinnor känner generellt sett av stress i högre grad än vad män gör. Stressen är dock inte kopplad till låg livskvalitet utan snarare till höga prestationskrav. Kvinnor är också mer oroliga för sin hälsa än vad män är.

Det psykiska välbefinnandet är viktigt. Utan psykiskt välbefinnande fungerar inte människan. Kristdemokraterna har alltid hävdad och hävdar fortfarande att trygga familjer är en bra förutsättning för trygga och självständiga individer. Formar vi en familjepolitik som sätter barnens behov och trygghet i främsta rummet där föräldrarna får mer tid att förmedla normer och ge omsorg till sina barn får vi tryggare barn, och det leder i längden till bättre psykisk hälsa. Psykisk ohälsa har ofta sin orsak i otrygghet. Det kan vara otrygghet i hemmet, otrygghet i skolan, otrygghet i umgängeskretsen eller ofta en blandning av dessa fenomen. Därför måste inriktningen vara att skapa trygga miljöer för barn och ungdomar och utveckla förmågan att se när ett barn eller en ung människa far illa. Tonårstiden är full av ovisshet och vägval i livet som ofta kan skapa ångest och i värsta fall depressioner. Att misslyckas och ha känslan av att göra bort sig upplevs ofta som ett stort nederlag. Därför är det viktigt att skolan förmedlar värderingar som tillåter att man misslyckas,

att alla människor har ett lika och okränkbart värde samt att man respekterar varandra för den person man är.

Vuxenkontakt är också viktigt för en ung människa. Att prata med sina föräldrar om problem är ofta svårt, ibland behövs en utomstående. Därför fyller till exempel fritidsledare, kuratorer, psykologer och skolsköterskor en mycket viktig roll i skolan. Ungdomsmottagningarna är också viktiga för att ungdomar skall kunna prata om relationer samt sex och samlevnad. Att skolan samverkar med socialtjänsten kan vara avgörande för att nå framgång. Ett flertal kommuner har inlett ett närmare samarbete mellan skola och socialtjänst som har visat sig vara framgångsrikt. Det är viktigt att så många kommuner som möjligt inleder ett sådant samarbete för att så tidigt som möjligt sätta in åtgärder när en elev inte mår bra. Det är även viktigt att hitta metoder för hur man upptäcker att en ung människa bär på problem, då många ungdomar ofta är mycket duktiga på att dölja sina problem för omgivningen.

6.2.2 Fysisk hälsa

Trots en allt större medvetenhet vad det gäller både fetmans och rökningens inverkan på hälsan finns det all anledning till oro för ungas hälsa på detta område. På 30 år har enligt Socialstyrelsen antalet överviktiga 18-åringar ökat från 7 % till 18 % och antalet feta från 1 till 4 %. Alltför många barn och unga drabbas av diabetes som en följd av sin övervikt.

Fetma

Övervikt bland barn och ungdomar är ett växande problem som måste tas på största allvar. Kostvanor och hälsa har under senare år blivit favoritämnen i massmedier. Ett medialt intresse för folkhälsofrågor är positivt om det leder till en ökad medvetenhet och kunskap. Tyvärr bidrar dock ofta debatten i stället till att skapa förvirring. En mängd olika kostråd och bantningskurer sprids och har fått stort genomslag, men de olika metoderna drar inte ens åt samma håll. Alltför ofta saknas konkreta förslag för att effektivisera det förebyggande arbetet och vården av ungdomar som lider av fetma. Sanningen är att det krävs ett batteri av åtgärder inom ett flertal politikområden. Det behövs en hälso- och sjukvård som kan förebygga ohälsa och effektivt bota sjukdom. Det krävs en skola och skolhälsovård som uppmärksammar och tar tag i barns ohälsosamma motions- och kostvanor. Det är nödvändigt med en korrekt och saklig hälsoinformation som når alla medborgare. Livsmedelspolitiken behöver förändras så att produktion av nyttiga och billiga livsmedel underlättas.

Samtidigt som antalet överviktiga barn och ungdomar ökar har det börjat växa fram en trend hos unga människor att ta sin hälsa på allvar. Nya träningslokaler öppnas och nya former av konditionsträning introduceras ständigt. Detta är en i huvudsak positiv trend som bör användas i arbetet mot övervikt bland ungdomar. Vi måste dock vara medvetna om att i denna tränings-trends bakvatten följer en risk för kroppsfixering och överträning, vilket också är ett problem bland många ungdomar. Samtidigt som fetman ökar växer också antalet unga som tränar på ett osunt sätt. Det gäller att ha båda

Fel! Okänt namn på

aspekterna med i bilden även om övervikten för närvarande utgör det största problemet.

Idrottsrörelsen har en avgörande roll att spela för barn och ungdomars fysiska hälsa. Genom ökat idrottande uppnås bättre kondition och bättre fysisk hälsa. Även skolan har ett mycket viktigt ansvar både för att erbjuda fysiska aktiviteter men också för att väcka intresse för idrott och kondition samt att sporra till aktiviteter på fritiden. Det finns många exempel på hur skolor utanför den schemalagda idrotten bidragit till fysisk aktivitet hos eleverna. Att knyta till sig olika idrottsföreningar i skolans verksamhet är en viktig uppgift i det sammanhanget. Om inte insatser görs mot övervikt och fetma nu riskerar detta att bli en tickande bomb med bland annat en kraftig ökning av hjärt- och kärlsjukdomar inom några år.

6.2.3 Alkohol

Att skjuta upp alkoholdebuten måste vara ett av de viktigaste alkoholpolitiska målen. Senare alkoholdebut innebär mindre risk för alkoholskador och alkoholism. För att klara denna uppgift krävs att vuxenvärlden tar ett gemensamt ansvar. Föräldrar måste vara tydliga gentemot sina barn vad det gäller alkohol. Barn bör inte bjudas på alkohol före 18 års ålder.

I juni 2001 beslöt riksdagen att skärpa alkohollagen för att stoppa försäljning av folköl till minderåriga, vilket innebär att butikerna måste ha ett eget tillsynsprogram för information och rutiner. Om en butik säljer folköl måste det dessutom anmälas till kommunen som har tillsynsansvar. En butik som bryter mot bestämmelserna kan få försäljningsförbud i maximalt tolv månader. I de kontroller Ungdomens Nykterhetsförbund (UNF) nyligen genomfört kunde en omyndig person i 165 av 351 fall (47 %) köpa ett sexpack folköl. Kristdemokraterna anser att kontrollen över folkölsförsäljningen måste förbättras, och för butiker som säljer folköl i strid med lagen bör ett försäljningsförbud kunna gälla tills vidare.

På det kommunala planet skall det vara självklart att arrangemang där kommunen är arrangör eller medarrangör är drogfria. Vi vill särskilt lyfta fram fritidsgårdarnas betydelse när det gäller att erbjuda en drogfri miljö för skolungdomar. Inte minst är det viktigt att dessa har öppet på veckodagar och tider då bruket av droger är som störst, till exempel fredags- och lördagskvällar. Det statliga stödet till kommunerna ökar kraftigt de kommande åren. Arbeten med att skapa drogfria miljöer för unga måste vara en prioriterad uppgift.

Kristdemokraterna arbetar också för strängare införselkvoter för alkohol. Vi menar att strängare införselkvoter har stor betydelse för folkhälsan. Det skulle också med största sannolikhet minska tillgängligheten av alkohol för ungdomar eftersom försäljningen av privatimporterad sprit skulle minska när möjligheterna att föra in billig alkohol från utlandet minskar.

6.2.4 Rökning

Rökning är ett stort hälsoproblem även bland ungdomar. Här finns dock sedan ett antal år tillbaka en positiv trend. Rökningen bland 15-åringar har minskat

bland både flickor och pojkar, och det är i dag ca 7 % av pojkarna i åldersgruppen 15 år som röker dagligen. Motsvarande siffra för flickorna är 13 % (*Skolelevers drogvanor 2003*, Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning). Det är viktigt att när trenden nu vänts fortsätta att informera om tobaksrökandets skadliga effekter så att trenden håller i sig. Införandet av rökförbud på krogar och restauranger kan säkert bidra till att ytterligare få ner rökandet, inte minst det så kallade ”feströkandet”. Det är sannolikt att vid sidan om 18-årsgränsen för tobaksförsäljning har med all sannolikhet de höga priserna bidragit till att antalet rökare har minskat.

6.2.5 Narkotika

De senaste 15 åren har narkotikamissbruket ökat kraftigt bland ungdomar. Från att 3 % av niondeklassarna hade provat narkotika 1989 hade den siffran stigit till 10 % i början av 2000-talet (*Rapportering av ungdomspolitiska mål*, Statens folkhälsoinstitut 2003:25). Detta är alarmerande. Narkotika är kanske det största och allvarligaste problemet inom ungdomskulturen. I ålderskategorin 19–24 år hade 16 % provat narkotika.

Samtidigt är det viktigt att notera att inställningen till narkotika bland ungdomar generellt är mycket restriktiv. 71 % av ungdomarna i åldern 16–24 år såg narkotikan som ett av samhällets största problem, och hela 91 % ansåg att rökning av hasch även fortsättningsvis bör vara förbjudet.

Precis som med alkohol och tobak krävs det att vuxenvärlden är tydlig, att information ges på ett effektivt och effektivt sätt i skolan och på andra platser där ungdomar vistas samt att lagstiftningen är tydlig och konsekvent.

Skall arbetet mot missbruk bland unga ha någon effekt måste det ske i samarbete med ideella organisationer, föräldragrupper, skolor och andra lokala aktörer som når ut till ungdomar som har eller som riskerar att drabbas av ett narkotikaberoende. Detta kan inte lösas på nationell nivå utan måste genomföras i varje kommun och på varje skola.

6.2.6 Sex och samlevnad

Antalet drabbade av könssjukdomar ökar för närvarande i Sverige. Undersökningar visar att ungdomar är alltmer oförsiktiga vad det gäller att skydda sig. Barnombudsmannen visar också att tonårpojkar framför allt får sin ”sexualundervisning” genom pornografiskt material medan tonårstjejer får sin genom sexspalter i tidningar riktade till just tonårstjejer. Detta visar behovet av sexualundervisning och att skolan måste ta sitt ansvar för att möta detta behov. I detta arbete måste skolan ta vara på den kompetens på detta område som finns på ungdomsmottagningarna. Kristdemokraterna delar Barnombudsmannens intentioner att sex- och samlevnadsundervisningen bör bli mer inriktad på relationer och hur man vårdar och hanterar en relation och vad det innebär att vara tillsammans med någon. Vi menar dock att sexualundervisning också behövs på skolorna inte minst med tanke på att tonåringars verklighetsbild i hög grad hämtas från pornografi och sexspalter.

Fel! Okänt namn på

6.2.7 Ungdomsmottagningar

Samarbetet med ungdomsmottagningarna när det gäller sex- och samlevnadsundervisningen bör öka. Dels för att de på ett bra sätt vet hur ungdomar bör utbildas i dessa frågor, dels för att göra ungdomsmottagningarna mer kända och minska det mentala avståndet till dessa. Ungdomsmottagningarna måste vara öppna och tillgängliga. De får inte upplevas som stängda institutioner dit man går endast om man har allvarliga problem. De fyller en viktig uppgift för ungdomar som har frågor och funderingar kring t.ex. sexuell identitet, könssjukdomar eller relationer. I dag finns ca 200 ungdomsmottagningar i landet. Kristdemokraterna vill att det i varje kommun skall finnas minst en ungdomsmottagning och att det i kommunallagen skrivs in att det är obligatoriskt för varje kommun att erbjuda ungdomsmottagning i någon form. Mindre kommuner som gränsar till varandra skall alltså kunna samverka för att varje ung invånare skall ha tillgång till ungdomsmottagning.

Sexualiteten är fylld med föreställningar och fasta strukturer som är svåra att bryta. Skolböckernas skildring av mäns och kvinnors roll i sexualiteten där kvinnans roll ofta beskrivs på ett ganska nedslåtande sätt är ett stort problem. Även skolböckernas skildring av homosexualitet har nyligen fått skarp kritik för att vara kränkande i sin utformning. Det är viktigt att eleverna får en sund bild av sexualitet och att negativa könsroller inte cementeras liksom att inte homosexuella ungdomar på grund av rädsla inte vågar prata om sin sexuella läggning. Även på ungdomsmottagningarna finns anledning till oro utifrån ett könsperspektiv. 96 % av personalen på dessa mottagningar och 92 % av besökarna är kvinnor. Denna könsfördelning är mycket oroande. Att killar i princip inte har någon av samma kön att prata med är oacceptabelt. Pojkar har lika stort behov av att få samtala om och ställa frågor som rör sex och samlevnad som flickor. Om personalen utgjordes av fler män kanske också fler pojkar skulle uppsöka verksamheten. Över huvud taget måste killars ansvar i sexualitet och relationer uppmärksammas. Det är inte bara kvinnans ansvar att förhindra oönskad graviditet eller könssjukdomar, det är lika mycket mannens ansvar. Den sortens diskussion och människosyn måste vara gällande på ungdomsmottagningarna och i undervisningen i skolan.

6.2.8 Tonårsaborter

Det ökade antalet tonårsaborter är oroande. Att hamna i en situation där abort upplevs som enda utvägen är utomordentligt påfrestande för alla inblandande men framför allt för kvinnan. Att behöva genomgå detta under tonåren, som innebär så många andra påfrestningar, är än värre. Samhället har ett ansvar för att se till att så få kvinnor som möjligt tvingas genomgå en abort. Folkhälsoinstitutet bör ges i uppdrag att med den handlingsplan för prevention av oönskade graviditeter som myndigheten tagit fram som grund, leda arbetet för att minska antalet tonårsaborter. Att god rådgivning och subventionerade eller gratis preventivmedel finns lätt tillgängliga är en viktig faktor för att minska antalet oönskade graviditeter. Insatser för att minska antalet tonårsaborter kan inte enbart riktas mot flickorna. Det är därför viktigt att ungdomsmottagningarna arbetar med riktade insatser för att nå ut till pojkar med information.

6.3 Arbete

I augusti månad 2005 var 15,3 % av Sveriges ungdomar mellan 16–24 år öppet arbetslösa. Det är en ökning med fyra procentenheter sedan samma tid förra året. För ungdomar mellan 16–19 år är läget särskilt allvarligt. Drygt 20 % av ungdomarna i denna ålderskategori är öppet arbetslösa. Det är ingen överdrift att tala om massarbetslöshet bland ungdomar. Även de långtidsarbetslösa ungdomarna har blivit fler trots den socialdemokratiska regeringens målsättning att inga ungdomar skall vara arbetslösa mer än 100 dagar.

All tillgänglig statistik visar att det är svårt att komma in på den svenska arbetsmarknaden. Ungdomar stängs ofta ute. För att göra det lättare att få in en fot på arbetsmarknaden måste arbetsrätten bli mer flexibel.

Det krävs ett antal riktade satsningar som stärker ungdomars ställning på arbetsmarknaden:

- Sverige bör satsa på en modern form av lärlingsutbildning på gymnasiet samt inrätta en yrkeshögskola. På så sätt skulle de yrkesförberedande programmens status höjas rejält och fler elever skulle förmodligen fullfölja gymnasiet. Industrins behov av arbetskraft skulle också kunna mättas till viss del. Internationella studier visar att länder som satsar på tidig yrkesutbildning, till exempel Tyskland, har en låg ungdomsarbetslöshet medan länder som skjuter fram yrkesutbildningen högt upp i åldrarna, till exempel USA, har en hög ungdomsarbetslöshet.
- Gör en översyn av arbetsrätten så att ungdomars inträde på arbetsmarknaden underlättas.
- Rätten att undanta två personer från turordningsreglerna vid uppsägning bör finnas kvar. De som undantas inom varje turordningskrets skall vara personer som enligt arbetsgivarens bedömning är viktiga för företagets fortsatta drift, s.k. nyckelpersoner. Ofta är ungdomar senare anställda än äldre och tvingas därmed bort före äldre från ett företag som drar ned. Undantagen är en möjlighet för sent anställda ungdomar att få behålla arbetet.

6.4 Bostäder

Enligt rapporten *Unga vuxnas boende 2001* från Hyresgästernas Riksförbund bor nästan var femte person mellan 20 och 27 år kvar hos sina föräldrar. Andelen som bor hemma på grund av att det är svårt att få tag på bostad har ökat, medan andelen som anger ekonomiska skäl har minskat. 60 % av de svarande säger att det är svårt att få tag på bostad på orten där de bor. 1997 var siffran 41 %. Rapporten drar slutsatsen att det behöver byggas omkring 191 000 bostäder för att möta de ungas efterfrågan. Det är angeläget att skapa enklare bostäder som en brygga mellan föräldrahemmet och ett mera stabilt eget boende. Bostadsbristen är som störst i storstadsområden och på högskoleorter. Där måste nyproduktionen öka kraftigt. Även om det blir mest dyrare hyresbostäder och bostadsrätter som byggs bidrar det till att öka rörligheten på bostadsmarknaden. Ungdomar kan då komma över bostäder som andra läm-

Fel! Okänt namn på

nar för ett dyrare boende. Men det krävs också ett nytillskott av bostäder som i första hand riktar sig till ungdomar. De goda erfarenheterna och nya idéer som finns kring billiga och bra ungdomsbostäder bör aktivt spridas. Rumsstorlek och standard behöver bättre motsvara temporära behov för ungdomar. Detta gäller såväl studentbostäder som bostäder för de ungdomar som inte bestämt var de vill bli bofasta.

För att öka byggandet föreslår Kristdemokraterna avskaffad fastighets-skatt, åtgärder för bättre konkurrens i byggsektorn samt en förenklad planprocess. Detta skulle göra det intressantare för kommuner och företag att bygga hyreshus. En annan möjlighet är att öka självförvaltningen. Om ungdomar själva har möjlighet att delta i skötsel och underhåll kan hyrorna hållas lägre.

I Norge finns sedan 1991 ett bosparande för unga som är mycket populärt och som lotsar in många i ett bra och långsiktigt boende som de själva äger.

Kristdemokraterna vill införa ett bosparande likt det norska i Sverige. Villkoren för sparande ska motsvara de för svenskt pensionssparande. Avdragsrätten är 30 %. Maximalt sparande är 19 850 kr per år och maximalt avdrag knappt 6 000 kr. Kristdemokraterna räknar med att cirka 100 000 personer skulle påbörja sparandet redan första året och att den siffran sedan stiger successivt. För införande av skatteavdraget avsätter vi 1,5 miljarder kronor under den närmaste treårsperioden.

Bostadssituationen för studenter är särskilt bekymmersam på många universitets- och högskoleorter. Det krävs att både staten och kommunerna tar sitt ansvar för bostadssituationen för högskolestudenterna. I Kristdemokraternas budgetalternativ för 2005 föreslås därför ett nytt investeringsbidrag på 100 miljoner kronor per år för byggande av studentbostäder. Vid sidan av byggandet av nya bostäder i allmänhet och studentbostäder i synnerhet, behöver möjligheten för studenter att finna alternativa och mer tillfälliga bostadslösningar förbättras. Många studenter skulle kunna hyra in sig hos villaägare och hos dem med stora lägenheter som har gott om utrymme. Men skattereglerna gör sådan uthyrning ganska ointressant. Genom skattebefrielse på inkomster från uthyrning av en del av bostad skulle det för många bli ekonomiskt intressant att hyra ut till studerande som är i behov av ett rum.

6.5 Demokrati, politik och inflytande

Förtroendet för politiker har börjat öka bland ungdomar och viljan till olagliga politiska aktioner har minskat även om en av åtta unga anser det vara rätt att använda våld i politiskt syfte. Dock fortsätter intresset för partipolitik att minska. På tio år har antalet unga som säger sig vara ointresserade av politik fördubblats. Andelen som är intresserade eller mycket intresserade har också sjunkit något men är fortfarande betydligt fler än de som uppger sig vara ointresserade. Det är värt att notera att dubbelt så många unga män uppger att de är intresserade av politik som unga kvinnor. Intresset är också högre bland unga som har föräldrar som är högre tjänstemän eller akademiker, och de som har politiskt aktiva föräldrar uppvisar ett betydligt högre intresse för politik (*De kallar oss unga*, Ungdomsstyrelsen 2003).

Antalet medlemmar i de politiska partierna har minskat, och fortfarande är något fler unga män medlemmar än unga kvinnor. Allt färre unga människor väljer att delta i allmänna val. 70 % av förstagångsväljarna röstade i valet 2002, vilket kan jämföras med 80 % valet 1991 och 90 % 1985. Det viktigaste för unga människor är att följa lagen och sedan kommer att rösta när det är val samt att ta ställning för människors lika värde. Minst viktigt är att vara medlem i ett parti. Om dessa värderingar är signifikanta för just ungdomar eller om de även gäller vuxna är osäkert men uppgiften är viktig i sig. Vad det gäller politiska områden kan man uttyda att unga är betydligt mer positiva till ökad u-landshjälp än övriga befolkningen och att den siffran har fördubblats på tio år. De mest populära områdena där ungdomar anser att mer pengar skall satsas är skola, vård och omsorg samt polis- och rättsväsende (*De kallar oss unga*, Ungdomsstyrelsen 2003).

Ungdomar är i dag underrepresenterade i beslutsfattande organ, vilket är mycket otillfredsställande. I kommunerna är andelen ungdomar i beslutsfattande position endast en tredjedel jämfört med deras andel av befolkningen. Även i myndigheter och kommittéer är representationen undermålig. Detta har naturligtvis flera orsaker. Det finns rapporter som visar att ungdomar generellt sett har ett lägre politiskt intresse än äldre. En annan orsak kan vara att skolan är för dålig på att väcka intresse för politik och samhällsfrågor. Men den allvarligaste orsaken och som också är den svåraste att åtgärda är attityder ifrån vuxenvärlden där unga många gånger inte ses som kompetenta och inte tas på allvar. Samtidigt är det viktigt att också lyssna till de ungdomar som inte tar steget och engagerar sig i olika samhällsfrågor. Det får aldrig uppfattas som att en ung person i en styrelse eller i en fullmäktige-grupp kan representera alla ungdomar i en hel kommun. Självklart har ungdomar olika preferenser och värderingar precis som alla andra åldersgrupper. Men eftersom ungdomar som grupp har vissa specifika förutsättningar och behov är det viktigt att denna grupp är någorlunda proportionerligt representerat i beslutsfattande organ.

6.5.1 Rösträttsålder

Rösträtten gäller från den dag man fyller 18 år. Eftersom mandatperioderna är på fyra år kan det innebära att en person får rösta första gången när hon ska fylla 22 år. Det är en lång väntan på att få utnyttja sin rösträtt. Det är också märkligt att till exempel två personer som gått i samma klass hela livet inte får rösta samma år därför att den ena råkar fylla år första halvan av september och den andra fyller år under den andra halvan. Av denna anledning vill Kristdemokraterna att rösträtten skall gälla från och med det år man fyller 18 år i stället för som i dag från den dag man fyller 18 år. På så sätt skulle också en person som fyller 18 år under valåret, men efter valdagen, kunna bli valbar till riksdag och kommun- och landstingsfullmäktige. Vi anser också att skolval bör ordnas på alla gymnasieskolor som ett sätt att öka intresset för allmänna val. Dessutom bör det visas ett intresse för politik i skolorna även under mellanvalsperioder t.ex. bör politiska partier oftare bjudas in.

Fel! Okänt namn på

6.6 Fritid

Fritiden är viktigt för unga människor och den har med tiden blivit allt viktigare, visar attitydsundersökningar som till exempel Ungdomsstyrelsens *De kallar oss unga*. Ungefär en femtedel av ungdomarna anser att fritiden är det som ger dem mest mening i livet medan familj och vänner samlar ungefär en tredjedel vardera. De aktiviteter som ökat mest sedan mitten av 90-talet är datoranvändningen och individuell idrott som ökat kraftigt. Den mest frekventa fritidssysselsättningen är dock att läsa böcker och tidningar. Gå på bio är en betydligt vanligare fritidssysselsättning för unga än för vuxna. Föreningsaktiviteter upptar också en stor del av fritiden för många ungdomar. Sex av tio unga är aktiva i minst en organisation eller förening. Den vanligaste typen av förening att vara aktiv i är en idrottsförening. Antalet nya ungdomsorganisationer har ökat kraftigt i början av 2000-talet.

En meningsfull fritid är mycket viktigt och kan ofta fungera brottsförebyggande. Inte minst gäller detta för ungdomar som kommer från ottrygga familjeförhållanden. Att skaffa sig en meningsfull fritid är ytterst den enskildes ansvar, men det är viktigt att samhället bland annat med ekonomiskt stöd underlättar tillgång till fritidsaktiviteter. Exempelvis är det viktigt att stödja upprättandet av mötesplatser som fritidsgårdar och ungdomskaféer. Den typen av mötesplatser spelar stor roll för många ungdomar, och fritidsledarna som arbetar där fyller en viktig uppgift som vuxna förebilder. Det har konstaterats att de vuxna som arbetar på fritidsgårdar och liknande verksamheter ofta har en låg utbildningsnivå. Kristdemokraterna menar att även om inte utbildningsnivån är den enda faktorn som avgöra lämpligheten hos en fritidsledare är det viktigt att det är personer med rätt kompetens som arbetar med ungdomarna.

Det är också viktigt att samhället ger ekonomiskt stöd till föreningslivet. I föreningar och organisationer kan många ungdomar finna ett utbud som ger stimulans och mening i livet. De många eldsjälarna som finns i ideella organisationer kan fungera som goda föredömen för unga människor. Både föreningar och mötesplatser kan fungera brottsförebyggande samtidigt som de skapar meningsfull fritid. Därför bör det offentliga ge stöd åt den typen av verksamhet. Samtidigt vill Kristdemokraterna betona det ideella engagemanget. Att fritidsgårdarna tar hjälp av både elever och föräldrar för att få verksamheten att gå runt är fullt rimligt och kan i sig ge positiva spin-off-effekter i form av ökat föräldraengagemang och ökat samarbete elever emellan.

Skollokalerna är ofta en outnyttjad resurs. Under kvällar och helger står merparten av alla lektionssalar stängda trots att de skulle kunna utnyttjas som replokaler för musik och teater eller som målar- och skivartugor. Med stöd från skolledning och kommun skulle ungas initiativkraft kunna förvandla skolorna till platser som sjuder av liv under både kvällar och helger. Ungdomarna måste själva få styra över innehållet för att så många som möjligt skall kunna ta del av och involveras i aktiviteterna som erbjuds.

Kristdemokraterna gör i sitt budgetalternativ för 2005 en satsning på lokalbidrag till allmänna samlingslokaler, icke-statliga kulturlokaler och tros-

samfundens lokaler på 13 miljoner kronor årligen utöver regeringens förslag. Det är resurser som kan användas för att rusta upp och bygga om lokaler som används för olika typer av ungdomsaktiviteter ute i kommunerna.

7 Generationsklyftor

Sverige är ett ålderssegregerat land. Detta blir extra tydligt när jämförelser görs med andra länder där det är mer förekommande med umgänge över generationsgränserna. Denna uppdelning mellan olika åldrar är viktig att bryta. Precis som det är viktigt att människor med olika etniska bakgrund, olika social bakgrund eller olika utbildning träffas är det viktigt att människor i olika åldrar också kan umgås med varandra. Detta är ett sätt att skapa ett varmare samhällsklimat. Genom att skapa generationsövergripande mötesplatser tas ett steg mot ökad åldersintegration. Självklart är fritidsgårdar och ungdomshus viktiga mötesplatser. Men kommuner som skall anlägga nya fritidsanläggningar bör tänka över planeringen så att förutsättningar för aktiviteter för alla ålderskategorier skapas. På så sätt kan olika generationer träffas på ett naturligt och spontant sätt. En fråga Kristdemokraterna tidigare har agerat i är bidragen till kulturorganisationer där bidrag endast ges om 60 % av deltagarna är under 25 år. En 20-åring som spelar saxofon och är med i en orkester där 70 % av deltagarna är äldre än 25 år får alltså inte del av offentligt stöd medan en 20-åring som spelar i en orkester där 40 % är över 25 år får bidrag. Detta motverkar möten och umgänge över generationsgränserna. Kristdemokraterna vill att regeringen ser över detta system så att en ungdom får samma ekonomiska bidrag oavsett vilken ålderskategori övriga deltagare befinner sig i.

8 Utsatta unga

Det finns många grupper bland ungdomarna som av olika anledning är mer utsatta än andra. Det kan exempelvis vara ungdomar med missbrukande föräldrar eller med ett eget missbruk, ungdomar med invandrarbakgrund som behöver extra stöd och hjälp för att komma in i samhället och ungdomar med olika funktionshinder. Kristdemokraterna tar upp frågor som berör dessa grupper i flera olika motioner som behandlar bland annat integrations-, utbildnings-, narkotika- och handikappfrågor.

8.1 Unga utanför

Nyligen presenterades utredningen *Unga utanför* (SOU 2003:92). Den visar att en relativt stor grupp unga under 25 år står helt utanför samhället och faller emellan i all statistik. Cirka 70 000 av totalt 950 000 i åldern 16–24 år beräk-

Fel! Okänt namn på

nas tillhöra denna grupp. Räknas enbart de som är så kallade ”ofrivilligt utanför”, det vill säga de som varit utanför statistiken mer än ett år, uppgår siffran till ca 27 000. Det är den senare gruppen som utredningen fokuserat på och det är där de stora problemen finns. Många av dessa personer saknar grundskola och/eller gymnasiekompetens. Problemet är att dessa ungdomar inte räknas som arbetslösa om de inte gått gymnasiet eftersom behörighet då saknas och därför syns de inte heller i statistiken. Många kommer också från svåra uppväxtförhållanden och har svåra sociala problem.

Värnandet om den lilla och utsatta människan har prioritet nummer ett i kristdemokratisk ideologi. Det är därför viktigt att hjälpa de ungdomarna tillbaka in i samhället. Vi kan aldrig acceptera ett system där detta bara får fortgå utan att någon reagerar. För att långsiktigt motverka att flera unga hamnar i en sådan situation är grundförutsättningen att skapa trygga uppväxtmiljöer för barn och unga genom att satsa på familjefrämjande åtgärder.

8.2 Unga med invandrabakgrund

Unga människor som invandrat till Sverige, ensamma eller med sina föräldrar, ställs inför delvis andra svårigheter än ungdomar med svensk bakgrund. Det handlar om att lära sig ett nytt språk och hitta sin plats i ett nytt samhälle och en ny kultur. Samtidigt som det är positivt för samhället med människor med olika kulturell bakgrund kan det innebära svårigheter för den enskilde. Det krävs många olika insatser för att stärka identiteten hos barn och ungdomar med invandrabakgrund. Eftersom språket är den kanske mest avgörande faktorn för en framgångsrik integration krävs satsningar på såväl svenskundervisning som modersmålsundervisning.

Undersökningar från Integrationsverket visar att ungdomar med utländsk bakgrund har högre arbetslöshet än andra ungdomar. Även de som är födda i Sverige eller som har invandrat till Sverige före sju års ålder har högre arbetslöshet. Skillnaden består även om betyg, utbildning och språkkunskaper räknas med i jämförelsen med andra ungdomar. Detta är mycket oroväckande och tyder på stora brister i systemet. Kristdemokraterna anser att regeringen bör tillsätta en utredning som ser över orsakerna till denna utveckling och föreslår lämpliga åtgärder för att komma till rätta med problemen.

En av de mest utsatta grupperna bland ungdomar med invandrabakgrund är flickor i starkt patriarkala familjer. Det är flickor som hamnar i kläm mellan två kulturer och som till följd av det hotas av sin egen familj. Den hederskultur som finns representerad inom vissa invandrarfamiljer och som ibland får våldsamma konsekvenser för unga flickor får aldrig accepteras. Den värdegrund som ligger till grund för vårt samhälle och som betonar alla människors lika och okränkbara värde gäller alla. Handlingar som bryter mot den värdegrunden kan aldrig ursäktas med hänvisning till tradition eller kulturell bakgrund.

8.3 Rasistiska och nazistiska organisationer

I dag opererar rasistiska och nazistiska extremorganisationer på många skolor och försöker värva medlemmar och sympatisörer. En av de viktigaste förebyggande insatserna är att förmedla kunskap om hur dessa organisationer fungerar och arbetar. Skolan har en nyckelroll i arbetet mot främlingsfientlighet och rasism bland unga. Kristdemokraterna anser att de rasistiska yttringarna och andra grova organiserade brott som drabbat samhället under senare år måste bemötas med en effektiv lagstiftning. Därför är det angeläget att deltagande i och stöd till rasistiska och kriminella organisationer förbjuds. Det är en av åtgärderna för att komma till rätta med den grova kriminaliteten och för att bevara ett fritt demokratiskt samhälle. Vi utvecklar detta vidare i motionen *Grundlagsstöd för kriminalisering av enskildas stöd och deltagande i organiserad brottslighet*, 2005/06:K389.

Stockholm den 5 oktober 2005

Gunilla Tjernberg (kd)

Inger Davidson (kd)

Ulrik Lindgren (kd)

Sven Brus (kd)

Torsten Lindström (kd)

Olle Sandahl (kd)

Chatrine Pålsson (kd)

Rosita Runegrund (kd)

Kenneth Lantz (kd)

Dan Kihlström (kd)